

Wat zegt een label over duurzaamheid?

Albert Heijn legt geen plofzalm meer in de schappen, maar ASC-gecertificeerde zalm. Lidl verkoopt binnenkort alleen nog maar vlees met het keurmerk Beter Leven. Plus timmert verder aan een duurzaam en fair assortiment. Ook de Aldi kiest voor Fair Trade. Uit de krantenkoppen blijkt dat supermarkten naadloos zijn overgegaan in de volgende concurrentiestrijd. Wie overtuigt de consument ervan de duurzaamste te zijn?

Labels en keurmerken zijn niet meer weg te denken uit de supermarkt. In elke productgroep knipogen felgekleurde labels, keurmerken en claims de consument toe. Het ene product is nog duurzamer, verantwoord en beter voor boer en milieu dan het andere. Volgens het Voedingscentrum worden consumenten in Nederland alleen al blootgesteld aan meer dan 35 verschillende soorten labels die gaan over onder meer

werken er honderden miljoenen boeren wereldwijd om in onze voedselbehoefte te voorzien. Het is een prachtig gegeven dat wij fruit, rijst, koffie, thee, chocolade, vis, vlees en olie van over de hele wereld in onze keukens kunnen krijgen. Helaas gaat de productie van ons voedsel gepaard met grote problemen. Landbouw kan wereldwijd met recht een van de onduurzaamste sectoren worden genoemd. De sector is de belangrijkste oorzaak van ontbossing en verlies van biodiversiteit, een van de grootste uitstoters van broeikasgas, grootgebruiker van water en chemicaliën, en een leidende

bijdraagt aan een levensstandaard die het toelaat om kinderen naar school te sturen. Een investering in een gezonde toekomst voor de markt. Daarom betalen keurmerken een premium, een extra bedrag bovenop de normale inkoopprijs als boeren op een duurzame manier produceren. Daarnaast worden boeren vaak opgeleid, zodat ze weten hoe ze hun plantage moeten onderhouden en om ze om te scholen tot sterke spelers die weten in te spelen op veranderde omstandigheden in de markt. Tot zover de theorie.

De realiteit is dat het ene keurmerk het andere niet is. Sommige keurmerken stellen arbitraire eisen aan de boer en zijn product om maar het felbegeerde predicaat 'duurzaam' uit te kunnen delen. In sommige gevallen zijn de eisen aan de inspectie bewust laag, waarmee de kans op slechte naleving van de regels ook comfortabel laag blijft. Minder hoge eisen stellen maakt het voeren van een keurmerk een stuk goedkoper en boeren kunnen er massaal en vrij gemakkelijk aan voldoen. Dat maakt het certificeringsprogramma meer *mainstream*. Ook is het niet vanzelfsprekend dat de boer iets van de premie terugziet, terwijl hij wel wordt geacht te investeren in een duurzamere voed-

'Het ene keurmerk of label is het andere niet'

herkomst, kwaliteit, duurzaamheid, dierenwelzijn, en gezondheid. Eigen keurmerken van de supermarkten zijn dan nog buiten beschouwing gelaten. De consument gooit met een goed gevoel een gelabeld product in zijn mandje. Lekker op tafel en goed voor iedereen in de keten. Maar bij mij knaagt de vraag: maken we hier nou echt de wereld duurzamer mee?

Lange weg van voedsel

De inhoud van onze boodschappenkar komt van over de hele wereld. In totaal

oorzaak van armoede, ongelijkheid, kinderarbeid, sociale uitbuiting en – paradoxaal genoeg – het gebrek aan goede voeding.

Keurmerken als oplossing

Wat zou een keurmerk moeten doen? In het ideale geval zorgt het ervoor dat een duurzame keten tot stand komt. Een productieproces dat houdbaar is op de lange termijn, met een eerlijke prijs voor de boer, zodat die zijn plantage goed kan verzorgen, ons natuurlijk kapitaal kan behouden en de productie op peil blijft. Een eerlijke prijs die

Willen we echt tot een betere wereld komen, dan moeten we het systeem omgooien; niet stukje bij beetje verbeteren, maar flink huishouden.

selketen. Achter het beeld van de lachende boer en de belofte van het keurmerk gaat vaak een schrijnende wereld van armoede schuil, ver weg van onze supermarkten.

Naar een oplossing

Doen de supermarkten het dan helemaal fout en helpt het kopen van een gecertificeerd product dan helemaal niets? Nee, dat zal ik niet zeggen. De meeste boeren zijn iets beter af. Het milieu is iets minder belast. De toekomst van de productie is iets minder onzeker. De supermarkten doen echt hun best. Nog strengere eisen zijn ook niet zomaar de oplossing; dat wordt namelijk duurder en dus minder aantrekkelijk.

Maar wat de individuele boer of consument ook doet, ons globale voedselsysteem blijft onduurzaam. Er zijn nog honderden miljoenen boeren die ver onder de armoedegrens leven, van wie verwacht wordt dat ze een bijdrage gaan leveren aan de groeiende vraag naar voedsel. Daar helpt certificering niet tegen. Dat is een keurmerk op een gloeiende plaat.

Een belangrijk probleem met certificering en labels is de schijn van een eindoplossing. Van labels of keurmerken wordt verwacht – al dan niet door hun eigen claims – dat ze de problemen structureel oplossen en dat elke vorm van het product zonder label dus per definitie slechter is.

Maar de echte oplossing vinden we juist als de boer ook duurzaam kan zijn zonder label. Dat de businesscase zo opgebouwd is dat duurzaam produceren de logische keuze is, leidend tot een beter product, zekerheid van oogst en beschikbaarheid, goede prijzen en een gezonde marktwerking. Premies en keurmerken kunnen helpen een markt bewust te maken en in beweging te krijgen, maar moeten die niet afhankelijk maken.

Markttransformatie

Om dit voor elkaar te krijgen is een strategische aanpak nodig. *Don't try harder, try different.* Dit is wat wij markttransformatie noemen; een kritische massa verzamelen om structurele veranderingen door te voeren en obstakels voor duurzaamheid gezamenlijk te overwinnen. Overheden

volgen de veranderende markt en kunnen verdere ontwikkelingen ondersteunen. Willen we echt tot een betere wereld komen, dan moeten we dus het systeem omgooien. Niet stukje bij beetje verbeteren, maar flink huishouden. Zorgen dat kosten en baten eerlijk verdeeld worden, dat ecologische en sociale kosten worden opgenomen in de prijs van grondstoffen. Duurzaamheid als inherent onderdeel van de businesscase. En dus ook een sterke businesscase voor boeren om te professionaliseren in plaats van te blijven hangen in enkel levensonderhoud. Alleen zo zullen we er komen.

Deze verandering van de markt zal voor sommige mensen pijn gaan doen, maar voornamelijk aan de *downstreamkant* van de keten. En die kan het wat mij betreft prima lijden.

▪ LUCAS SIMONS ▪

L. Simons, oprichter NewForesight Consultancy, auteur *Changing the Food Game*, www.changingthefoodgame.com